

مقیاس بی تفاوتی اخلاقی: پرسشنامه، روش اجرا و نمره گذاری

Moral Disengagement Scale: Questionnaire, Instruction and Scoring

Mahdi Shirzadeh
MA in Educational Psychology

Farzaneh Michaeli Manee, PhD
Urmia University

فرزانه میکائیلی منیع
دانشگاه ارومیه

مهدی شیرزاده
کارشناس ارشد روان شناسی تربیتی

پژوهشگر گرامی

مقیاس بی تفاوتی اخلاقی (بندورا، باربارانی، کاپرارا و پستورلی، ۱۹۹۶) با ۳۲ ماده برای ارزیابی سازوکارهای بی تفاوتی اخلاقی ساخته شده است. این سازوکارها عبارتند از: توجیه اخلاقی^۱، برچسب زدن مدیرانه^۲، مقایسه سودمند^۳، جابه جایی مسئولیت^۴، تقسیم مسئولیت^۵، بی اعتنائی به پیامدها یا تحریف آنها^۶، غیرانسانی کردن^۷ و نسبت دادن سرزنش^۸ (خان، لیانگ، آنجوم و شاه، ۲۰۱۹؛ رینگ و هورست، ۲۰۱۹). در پژوهش بندورا و دیگران (۱۹۹۶) برای تعیین عامل های مقیاس از تحلیل عاملی مؤلفه اصلی با چرخش متعامد واریماکس استفاده شد و نتایج یک عامل را نشان داد. در این پژوهش ۱۲۴ کودک سال آخر مدرسه ابتدایی و ۶۵۷ دانش آموز دبیرستانی (۴۳۸ پسر و ۳۶۱ دختر) با گستره سنی ۱۰ تا ۱۵ سال با میانگین سنی ۱۱/۸ سال شرکت کردند. با توجه به مناسب نبودن برازش هیچ یک از مؤلفه ها، پاسخ ها به عنوان یک عامل بی تفاوتی اخلاقی در نظر گرفته شد که توانایی تبیین ۱۶/۲ درصد از واریانس را داشت (بندورا و دیگران، ۱۹۹۶). بندورا و دیگران (۱۹۹۶) روایی صوری و محتوایی مقیاس بی تفاوتی اخلاقی را مناسب و ضریب اعتبار کل آن را به روش آلفای کرونباخ ۰/۸۲ گزارش کردند. زلیدمن (۲۰۱۴) نیز ضریب آلفای کرونباخ این مقیاس را ۰/۸۸ گزارش کرد.

ویژگی های روان سنجی فرم فارسی این مقیاس در نمونه ای متشکل از ۶۱۷ نفر (۳۲۴ پسر و ۲۹۳ دختر) از دانش آموزان استان لرستان بررسی شد (سوری، کدیور، کرامتی و حسن آبادی، ۱۳۹۸). نتایج تحلیل عاملی اکتشافی و تحلیل عاملی تأییدی این مقیاس از برازش مطلوب یک عامل حمایت کرد. همچنین در پژوهش بشرپور و میری (۱۳۹۷) ضریب اعتبار آلفای کرونباخ برای کل مقیاس ۰/۹۱ گزارش شد.

1. moral justification
2. euphemistic labeling
3. advantageous comparison
4. displacement of responsibility

5. diffusion of responsibility
6. distortion or disregarding of consequences
7. dehumanization
8. attribution of blame

پاسخ‌دهنده گرامی

لطفاً هر یک از عبارات‌های زیر را به دقت بخوانید و با گذاشتن علامت ضربدر در یکی از مربع‌ها مشخص کنید که هر عبارت تا چه حد در مورد شما صدق می‌کند. لطفاً به همه عبارات‌ها صادقانه پاسخ دهید.

کاملاً موافقم	موافقم	نظری ندارم	مخالفم	کاملاً مخالفم	عبارت
					۱. دعوا کردن برای حمایت از دوستان، کار درستی است.
					۲. پس‌گردنی زدن و تنه‌زدن به دیگران فقط راهی برای شوخی کردن با آن‌هاست.
					۳. آسیب‌زدن به برخی از اموال در مقایسه با کسانی که مردم را کتک می‌زنند، مسئله مهمی نیست.
					۴. کودکی که در میان یک گروه ولگرد و تبهکار است، نباید به خاطر مشکلاتی که آن گروه ایجاد کرده است، سرزنش شود.
					۵. اگر کودکان تحت شرایط بدی زندگی می‌کنند آن‌ها را نمی‌توان به خاطر رفتار پرخاشگرانه‌شان سرزنش کرد.
					۶. گفتن دروغ‌های کوچک اشکالی ندارد زیرا دروغ‌های کوچک، واقعا مشکلی ایجاد نمی‌کنند.
					۷. برخی از مردم سزاوار آن هستند که با آن‌ها مانند حیوان رفتار شود.
					۸. اگر کودکان در مدرسه دعوا کنند و رفتار بی‌ادبانه‌ای داشته باشند، تقصیر معلم است.
					۹. کتک‌زدن کسی که به خانواده شما دهن کجی می‌کند کار درستی است.
					۱۰. کتک‌زدن همکلاسی‌های نفرت‌انگیز فقط آن‌ها را گوشمالی می‌دهد.
					۱۱. در مقایسه با کسانی که پول بسیار کلانی دزدیده‌اند دزدیدن کمی پول ایرادی ندارد.
					۱۲. کودکی که فقط پیشنهاد زیرپا گذاشتن قوانین و مقررات را می‌دهد، نباید به خاطر اینکه کودکان دیگر به پیشنهاد او، این قوانین و مقررات را زیر پا گذاشته‌اند، مورد سرزنش قرار گیرد.
					۱۳. اگر کودکان به شکل مؤدبانه‌ای رفتار نمی‌کنند نباید به خاطر رفتار بدشان مورد سرزنش قرار گیرند.
					۱۴. کودکان به این که مسخره شوند اهمیتی نمی‌دهند، زیرا این کار علاقه در آن‌ها را نشان می‌دهد.
					۱۵. رفتار ناخوشایند و بد با کسی که مثل یک مار رفتار می‌کند، کار درستی است.
					۱۶. اگر افراد نسبت به جایی که وسایل خود را می‌گذارند بی‌توجه و بی‌دقت باشند، دزدیده شدن وسایلشان، تقصیر خود آن‌هاست.
					۱۷. دعوا کردن در زمانی که شرافت و غرور گروه شما، به خطر افتاده است، کار درستی است.
					۱۸. برداشتن دوچرخه دیگران بدون اجازه گرفتن از صاحب آن، فقط نوعی قرض گرفتن آن است.
					۱۹. در زمانی که کتک زدن یک همکلاسی کار بدتری است، توهین و فحاشی کردن به او کار درستی است.
					۲۰. اگر تمام اعضای یک گروه با همدیگر تصمیم به انجام یک کار خطرناک و زیان‌آور بگیرند، سرزنش کردن یک کودک به خاطر انجام این کار، غیر منصفانه است.
					۲۱. کودکان نباید زمانی که تمام دوستانشان از کلمات زشت و ناشایست استفاده می‌کنند به خاطر استفاده از اینگونه کلمات مورد سرزنش قرار گیرند.
					۲۲. دست انداختن و مسخره کردن دیگران، واقعاً به آن‌ها آسیب نمی‌رساند.
					۲۳. کسی که نفرت‌انگیز است شایسته این نیست که با او مانند یک انسان رفتار شود.
					۲۴. کودکانی که رفتار زشت و بی‌ادبانه‌ای دارند، معمولاً کارهایی انجام می‌دهند که شایسته آن هستند.
					۲۵. دروغ گفتن برای این که اطرافیان به دردمس نیفتند، کار درستی است.
					۲۶. هر از گاهی مصرف مواد مخدر، چیز بدی نیست.
					۲۷. در مقایسه با کارهای غیرقانونی که مردم انجام می‌دهند، برداشتن چند چیز از یک فروشگاه و نپرداختن پول آن‌ها مسئله مهمی نیست.
					۲۸. سرزنش کردن کودکی که تنها سهم کوچکی در مشکل ایجاد شده به وسیله یک گروه داشته است، غیر منصفانه است.
					۲۹. کودکان نباید به خاطر رفتار زشت و ناشایستی که تحت فشار دوستان انجام می‌شود، سرزنش شوند.
					۳۰. فحاشی و توهین کردن در میان کودکان برای هیچ کسی مشکلی ایجاد نمی‌کند.
					۳۱. با بعضی از مردم باید با خشونت و درشتی رفتار کرد زیرا آن‌ها فاقد احساسی هستند که بخواهد جریحه‌دار شود.
					۳۲. کودکان زمانی که والدین آن‌ها را بیش از اندازه مجبور به انجام کاری می‌کنند، به خاطر بدرفتاری و رفتار زشتشان مقصر نیستند.

روش نمره‌گذاری

پاسخ‌ها روی یک مقیاس لیکرت ۵ درجه‌ای از کاملاً موافق (۵) تا کاملاً مخالف (۱) درجه‌بندی شده است. تمام ماده‌ها به صورت مستقیم نمره‌گذاری می‌شوند. هریک از سازوکارهای بی‌تفاوتی اخلاقی دارای ۴ ماده است؛ توجیه اخلاقی (۱، ۹، ۱۷ و ۲۵)، برچسب زدن مدبرانه (۲، ۱۰، ۱۸ و ۲۶)، مقایسه سودمند (۳، ۱۱، ۱۹ و ۲۷)، جابه‌جایی مسئولیت (۵، ۱۳، ۲۱ و ۲۹)، تقسیم مسئولیت (۴، ۱۲، ۲۰ و ۲۸)، تحریف پیامدها (۶، ۱۴، ۲۲ و ۳۰)، نسبت دادن سرزنش (۸، ۱۶، ۲۴ و ۳۲) و رفتارهای غیرانسانی (۷، ۱۵، ۲۳ و ۳۱).

منابع

بشرپور، س. و میری م، ن. (۱۳۹۷). نقش واسطه‌ای بی‌اشتیاقی اخلاقی در رابطه بین صفات تاریک شخصیت و استعداد خیانت زناشویی. *مجله روان‌شناسی*، ۲۲(۳)، ۲۷۱-۲۸۶.

سوری، ح، کدیور، پ، کرامتی، ه. و حسن‌آبادی، ح. (۱۳۹۸). بررسی ساختار عاملی، پایایی و روایی نسخه فارسی مقیاس عدم درگیری اخلاقی. *دوفصلنامه راهبردهای شناختی در یادگیری*، ۷(۱۲)، ۱۷-۳۲.

- Bandura, A., Barbaranelli, C., Capara, G. V., & Pastorelli, C. (1996). Mechanisms of moral disengagement in the exercise of moral agency. *Journal of Personality and Social Psychology*, 71(2), 364-374.
- Khan, S., Liang, D., Anjum, M. A., & Shah, S. J. (2019). Linking perceived market competition threat to moral disengagement: The roles of fear of failure and moral relativism. *Current Psychology*, <https://link.springer.com/article/10.1007/s12144-019-00365-z1-15>.
- Ring, C., & Hurst, P. (2019). The effects of moral disengagement mechanisms on doping likelihood are mediated by guilt and moderated by moral traits. *Psychology of Sport and Exercise*, 40, 33-41.
- Zelidman, A. (2014). *Empathy as a moderator of adolescent bullying behavior and moral disengagement after controlling for social desirability*. Wayne State University Dissertations.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی